

Binecunoscută de pe acum în rindul specialiștilor, prin valoarea științifică și documentară, ca și prin varietatea studiilor și notelor publicate, revista Acta Musei Porolissensis reușește, odată cu apariția volumului 9, să evedențieze din nou utilitatea și calitățile sale de principală publicație de arheologie și istorie. Comitetul de redacție a reușit și de data aceasta să alcătuiască un sumar impresionant, nu numai prin marea număr de articole, ci și prin diversitatea și importanța lor documentar-istorică.

Prezentul volum își deschide paginile cu un cuvânt înainte, urmat de trei articole de istorie contemporană, dedicate, pe rînd, contribuției României la victoria asupra fascismului (I. Ardeleanu), rolului pe care l-a avut Partidul Comunist Român în organizarea și conducerea luptei antifasciste a poporului român între 1933—1934 (M. Mușat) și consecințele pe care le-a avut, pentru dreptul României, actul revoluționar de la 23 August 1944 (D. Firoiu).

Una din principalele rubrici ale publicației este rezervată, ca și în numerele precedente, studiilor de istorie veche și arheologie. Prinele trei studii tratează despre unele probleme ale epocii neolitice timpurii și despre unele de piatră descoperite în județul Sălaj (Gh. Lazarovici și Zoia Kalmar). Interesante se dovedesc analizele făcute de Eug. Stoicovici, atît pentru determinarea speciilor de minerale și roci, cît și a surselor de alimentare cu materie primă, determinare realizată pe baza examinării unui umăr de 157 piese neolitice (p. 105—110).

Studierea tezaurului de la Visuia (jud. Bistrița-Năsăud), alcătuit din 797 monede de argint romane imperiale din sec. I—III, a dat posibilitatea lui E. Chirilă și N. Gudea să aducă noi și interesante contribuții la o mai bună cunoaștere a procesului de circulație monetară în Dacia Porolissensis (p. 111—136). Menționăm că tezaurul pare să fi fost îngropat în anul 247 și autorii pun sub semnul întrebării eventualitatea ascunderii lui în timpul incursiunii carpice din această vreme.

Următoarele trei studii ale aceleiași rubrici se ocupă de aspecte ale istoriei și civilizației Daciei romane, cu accentul principal pus pe Dacia Porolissensis. După o notă a mult regretatului epigrafist și istoric I. I. Russu cu privire la armata Daciei Porolissensis (p. 127—141), urmează un amplu studiu semnat de N. Gudea, dedicat istoriei militare a aceleiași provincii (p. 143—218). Rețin aici atenția numeroasele date și informații cu privire la linia de fortificații din partea de NV a limesului, între castrul Bologa și Tihău. În continuare I. Stanciu (p. 219—246) ne prezintă unele considerații asupra clădirii comandamentului (*principia*) castrului auxiliare din Dacia.

Rubrica de istorie veche și arheologie se încheie cu un scurt raport al lui Al. Matei (p. 247—258), cu privire la captorul de ceramică din așezarea dacilor liberi de la Panic (jud. Sălaj). Ceea ce merită să subliniem aici este constatarea pe care o face autorul că dacii liberi din această zonă lucrau în sec. I—III e.n. vase de lut cenușii ștampilate, similare cu cele descoperite în centrul urban și militar de la Porolissum.

A doua mare rubrică a revistei cuprinde studii, note și materiale de istorie medie a României (p. 261—399). Printre temele tratate figurează: „Repertoriul localităților din Sălaj” (Elena Muscă); date despre Cetatea de piatră de la Chioar (V. Hossu); „Realități medievale românești, sălăjene din sec. XIII—XVI” (I. A. Pop); tezaurele monetare medievale și moderne de la Bobota și Zalău, jud. Sălaj, (E. Chirilă, R. Ardevan, V. Lucăcel și Eva Lako); „Sistemul fiscal al comitatului Crasna în prima jumătate a sec. XVII” (R. Wolf); Conscripția satelor din comitatul Crasna din 1720—1722” (Géza Kovách); „Obligațiile iobăgești din fostul domeniu al cetății Cehu Silvaniei în timpul răscoalii lui Horea” (E. Wagner) și „Asociațiile de stradă din orașul Zalău sec. XVII—XIX (Eva Lako și E. Wagner).

Cea de-a treia parte a fost rezervată studiilor de istorie modernă (p. 403—438). Cele trei articole care alcătuiesc această rubrică, mult mai redusă decît cele precedente, se ocupă de institute, societăți și asociații economico-politice din NV României, 1849—1918 (V. Achim), de cauza memorandistă (M. Milin) și mișcarea națională a românilor din Sălaj între anii 1895—1905 (S. Mindruț).

Istoriei contemporane i-a fost dedicată cea de-a patra rubrică a revistei. Cele cinci studii publicate în această parte (p. 441—587) se ocupă de: evenimentele din Transilvania de după Adunarea Națională de la Blaj, rezistența antihitleristă în NV României, unele documente inedite cu privire la dictatul de la Viena, războiul antihitlerist și reforma agrară din 1945 în jud. Sălaj.

Rubrica următoare, cea de-a cincea în ordine, cuprinde preocupări de carte veche, muzeografie, istoria culturii și personalități sălăjene, iar cea de-a șasea cuprinde cîteva articole de etnografie, onomastică și demografie istorică (p. 733—779). Din rîndul acestora am reține cele două studii privind importanța cercetărilor de topo- și antroponomie în cunoașterea istoriei. Ultima parte a revistei se ocupă de istoria artei (785—848), căreia îi sînt dedicate trei contribuții, toate referitoare la județul Sălaj. În finalul aceleiași rubrici se întîlnește și raportul de activitate pe 1984 a Muzeului de istorie și artă din Zalău (p. 819—823).

Chiar și numai pe baza acestei sumare prezentări a volumului 9 al revistei Acta Musei Porolissensis ne putem face o imagine asupra valorii sale științifice și documentare și contribuției prețioase pe care conținutul acestuia o aduce la o mai completă și reală cunoaștere a istoriei României, în general, și a istoriei județului Sălaj, în special, din cele mai vechi timpuri și pînă astăzi. Același cuprins al volumului în discuție reflectă în mod fidel

rezultatele științifice pe care le-a obținut în munca de cercetare istorică, muzeografică și etnografică harnicul colectiv al muzeului sălăjan. Pentru această nouă și frumoasă realizare merite deosebite revin atît comitetului de redacție, cît și autorilor de studii, de la care așteptăm în continuare cel de-al zecelea volum, care va fi, sintem convinși, la fel de valoros.

C. Preda